

زبان فارسی و رسانه‌ها

طاهره صادقی تحصیلی^۱

فاطمه امیدی مفرد^۲

چکیده

اغلب محققین، یکی از مؤلفه‌های مهم هویت ملی ایران را زبان فارسی می‌دانند. زبانی که حاصل میراث مشترک فرهنگی، تاریخی و سیاسی (مکتوب و شفاهی) این سرزمین از گذشته‌های دور تا به امروز بوده است. بنابراین حفظ و صیانت از آن، به عنوان قدیمی‌ترین عنصر هویت دهنده‌ی ایرانیان بسیار مهم است. اما امروزه گسترش سریع و روزافزون رسانه‌های همگانی که برخی از صاحب‌نظران، این تحول در عالم ارتباطات را مبدأ عصر جدیدی می‌دانند، نقش آن‌ها را به عنوان اشکال گوناگون ارتباطات جمعی بر همگان آشکار کرده است. تعدد و تنوع و دسترسی آسان به آن‌ها، نفوذ در بین این لایه‌های مختلف جامعه (اعم از باسواد و بی‌سواد) عام‌المنفعه بودن آن‌ها، جایگاه رسانه‌ها را به عنوان نهادهای غیر رسمی آموزشی، تثبیت کرده است. در این مقاله، ضمن اشاره به دستاوردهای رسانه‌ها در جامعه امروز ایران، به لغزش‌ها، انحراف و آسیب‌هایی که از این منظر متوجه زبان فارسی شده است، اشاره و سپس برخی از راهکارهای اصلاح آن به اختصار پرداخته می‌شود.

کلید واژه: راهکار، رسانه، زبان، فارسی

مقدمه و طرح مسأله:

امروزه، رسانه‌های همگانی اعم از رادیو و تلویزیون، روزنامه‌ها، مطبوعات و اخیراً فضاهای مجازی، بیش از هر زمانی دیگر، بر مخاطبان خود تأثیر می‌گذارند. در این میان زبان فارسی، نه تنها به عنوان ابزار ارتباط بلکه به عنوان عنصری پایدار که تاریخ، تمدن، قدمت، اسطوره و فرهنگ‌ها را از گذشته دور به امروز پیوند می‌زند مطرح است. «زبان ماده تفکر است، اندیشه در زبان جسمانیت می‌پذیرد و صورت‌مند و صاحب فرم می‌شود. مردم پراکنده از طریق زبان از حسیات یکدیگر با خبر می‌شوند «هم‌حسی» پیدا می‌کنند و در نتیجه به صورت یک مجموعه اندام‌وار (ارگانیک) در می‌آیند و ملت می‌شوند. زبان برای این مقصود بهترین وسیله است. اما تنها وسیله نیست و در شرایط خاص تاریخی ایران برای احراز هویت ملّتی از زبان بیشتر بهره برده شده است.» (اسلامی‌ندوشن، ۱۳۷۰: ۲۰)

بنابراین علائق ما با میراث‌های ماندگار این دیار کهن از رهگذر زبان فارسی حاصل شده است. به هر حال زبان فارسی به عنوان زبان معیار نقش‌هایی چون: «نقش متحد کننده، نقش متمایز کننده، نقش اعتبار دهنده و نقش مرجعیت را به عهده دارد.» (صادقی، ۱۳۷۰: ۳۱) پس صیانت از آن و جلوگیری از لغزش‌های گفتاری و نوشتاری که به طور طبیعی در رسانه‌های رسوخ پیدا کرده است، وظیفه همه به ویژه متولیان امر زبان فارسی است.

^۱ استاد یار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه لرستان sadeghi. tahsili@yahoo.com

^۲ کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی omidimofradfateme@yahoo.com

در این نوشته در پی پاسخ به این پرسش‌ها هستیم: چه آسیب‌هایی از طریق رسانه‌ها زبان فارسی را تهدید می‌کند؟ راهکارهای مقابله و اصلاح آن کدام است؟

پیشینه پژوهش:

درباره‌ی زبان فارسی و رسانه‌ها مقالات زیادی نوشته شده است از جمله: «زبان رسانه‌ها» از احمد سمیعی گیلانی، «فرهنگستان و رسانه ملی» مریم سادات غیاثیان، محمود ظرایف، «واژه‌گزینی و اصطلاح‌شناسی علمی در زبان فارسی، آسیب‌ها و راهبردها» منوچهر دانش‌پژوهان و همچنین مجموعه مقالات از کتاب «زبان و تفکر» از محمدرضا باطنی و «مجموعه مقالات سمینار زبان فارسی و زبان علم» زیر نظر علی کافی و... مطالبی به صورت پراکنده نوشته شده است. در این پژوهش ضمن ارجاع و استناد به برخی از نوشته‌ها، تلاش شده است از منظری جدید به این مبحث توجه شود.

ضرورت تحقیق:

از آنجایی که رسانه‌ها به عنوان نهادهای آموزشی غیر رسمی، بیشترین تأثیر را بر زبان فارسی دارند، و در واقع، گاه الگوی مخاطبان به شمار می‌آیند، بنابراین تبیین جایگاه رسانه‌ها به عنوان عواملی که باعث استعلا یا انحطاط زبان می‌شوند، بسیار مهم است.

روش پژوهش:

مهم‌ترین داده‌ها در این پژوهش، بررسی منابع مرتبط با موضوع است. روش خاص آن توصیفی-تحلیلی است که با تحلیل شواهد درون متنی به روش کتابخانه‌ای انجام گرفته است.

۱- آغاز بحث:

زبان فارسی پدیده‌ای است بسیار کهن که از گذشته‌ی دور با فراز و فرودهایی، نسل به نسل به ما رسیده است و در میان ما به عنوان یک ملت پیوستگی و اتحاد ایجاد کرده است. این زبان مثل هر زبان دیگری دارای قالب، چارچوب و ویژگی‌هایی مختص به خود است و مثل هر پدیده زنده رشد می‌کند، اما این رشد باید در مسیر درست و سازگار با ساختار آن اتفاق بیفتد.

در دوران معاصر، رسانه‌های همگانی، نقش مهمی را در گفت و شنود ملی و در سرنوشت زبان فارسی ایفا می‌کنند، برخی آن‌ها را مروج ساده‌نویسی و حتی فراتر از آن ملی کردن زبان فارسی را از دستاوردهای زبان فارسی می‌دانند. آن‌ها امروزه گویی جای مدرسه و معلم را به نوعی پر کرده‌اند. «در واقع، رسانه‌ها بسیاری از سلسله مراتب‌ها و فاصله‌ها را از میان برداشته‌اند و دسترسی به منابع اصلی را آسان‌تر کرده‌اند و این مهم‌ترین خصلت رسانه‌هاست، لذا هرگونه بی‌تدبیری یا خوش‌تدبیری در استفاده از آنها می‌تواند آثار کاملاً مخرب یا کاملاً سازنده بر جای گذارد.» (حیدرزاده، ۱۳۷۲: ۵۰۳)

رسانه‌ها به عنوان نهاد آموزشی که توجه عموم را به خود معطوف داشته‌اند، در ترویج درست و سالم زبان فارسی، وظیفه خطیر و بزرگی بر عهده دارند. «کلام عمده‌ترین ابزار رادیو و روزنامه و تلویزیون است و همه این‌ها در هر شبانه روز مدتی با اکثریت عظیمی از مردم سخن می‌گویند. با توجه به این واقعیت تلخ که شمار بی‌سوادان در کشور ما بسیار است و نظام آموزشی ما، آموزش زبان فارسی به نحو ابتری صورت می‌گیرد و دانش‌آموختگان ما زبان فارسی را خوب نمی‌آموزند و مهارتی در به کارگیری آن کسب نمی‌کنند تا چه برسد به بی‌سوادان ما، کیفیت زبان رسانه‌های همگانی آنان را به سهولت تحت تأثیر قرار می‌دهد و خواه ناخواه به الگوبرداری و پیروی وامی‌دارد.» (ایرانی، ۱۳۷۲: ۱۶۷)

میدان عمل رسانه‌ها در گسترش زبان فارسی بسیار وسیع است و در آموزش زبان بسیار مؤثر هستند، همین وسعت، خطرات و آسیب‌های جبران‌ناپذیری را برای زبان فارسی به وجود می‌آورد. پیشبرد درست آموزش زبان فارسی در رسانه‌ها به توجه بیشتر مسئولان بستگی دارد. رسانه‌ها بخصوص رادیو و تلویزیون وسایلی هستند که همه مردم چه قشر بی‌سواد و چه باسواد با آنها سرو کار دارند و کلام ابزار اصلی این رسانه‌هاست، بنابراین تأثیر مثبت و یا منفی رسانه‌ها بر زبان ماندگار است و توجه بیشتر رسانه‌های کشور به زبان فارسی که از هویت و فرهنگ و تفکر ایران جدا نیست، بسیار مهم است، و باید سلامت زبان را در اولویت برنامه‌های خود قرار دهند. «در حقیقت برای حفظ و پیوستگی زبان و فرهنگ باید کاری کرد که رشته پیوند نگسلد، و این وظیفه در درجه اول بر عهده نهاد آموزشی است. رسانه‌های گروهی یکی از مهم‌ترین بخش‌های این نهادند، اگر درست عمل کنند می‌توانند به استمرار، نسل جوان را با سوابق فرهنگی در تماس نگه دارند.» (سمیعی‌گیلانی، ۱۳۴۷: ۱۸۲)

زبان و فرهنگ مکمل هم هستند و برای این که این دو از هم فاصله نگیرند باید زبان را درست به کار برد و بزرگترین وظیفه را در پیش‌برد این هدف رسانه‌ها بر عهده دارند که توجه عموم معطوف به آنهاست و تأثیری که بر فرهنگ و زبان می‌گذارند اگر نادرست باشد به آسانی قابل اصلاح نخواهد بود. «زبان اگر بخواهد برای رفع نیازهای فرهنگی کفایت نشان دهد ناگزیر باید امکانات بالقوه‌ی آن را به فعل درآید. برای این امکانات حد و حصری نمی‌توان تصور کرد. اما غنی کردن زبان دو راه اصلی دارد: یکی تتبع در آثار گذشتگان، دیگری مایه گرفتن از زبان و فرهنگ مردم و از زبان محلی.» (همان/ ۱۸۴)

از آنجایی که عصر ما عصر ارتباطات است و شاید بتوان گفت روزی نیست که کسی با رسانه سروکار نداشته باشد، اگر این رسانه‌ها در به کارگیری زبان سهل‌انگاری نشان دهند بیشترین آسیب را بر این زبان وارد می‌کنند. بنابراین اهمیت آنها در زندگی مردم وظیفه آنها را در حفظ زبان و هویت ملی بیشتر می‌کند. زبان فارسی رمز اتحاد، یکدلی و زبان مشترک تمام اقوام ایرانی است. بنابراین ضرورت پاسداری، تقویت و حمایت بیدریغ از آن، امروزه، بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود. «نقش رسانه‌های همگانی ایران در سلامت زبان فارسی مهم‌تر و مؤثرتر از نقشی است که رسانه‌های همگانی کشورهای پیشرفته در سلامت زبان ملی خود دارند، زیرا در آن کشورها نظام آموزشی زبان ملی را تا آن حد به مردم می‌آموزد و در به کارگیری آن ماهر می‌سازد که در برابر غلظها و کج‌سلیقگی‌های احتمالی رسانه‌های همگانی ایمنی نسبی کسب کنند، حال آنکه در کشور ما چنین نیست.» (ایرانی، ۱۳۷۲: ۱۶۷)

۲- انواع رسانه‌های همگانی (رادیو، تلویزیون، اینترنت، روزنامه‌ها و مطبوعات و...)

رادیو و تلویزیون گسترده‌ترین و وسیع‌ترین میدان آموزش را در اختیار دارند. ابزار اصلی این رسانه‌ها کلام است، البته تلویزیون علاوه بر گفتار با تصویر نیز قرین می‌گردد. مخاطب آن‌ها همه اقشار جامعه اعم از باسواد و بی‌سواد هستند. بنابراین تأثیر آنها در فرهنگ و زبان فارسی غیرقابل انکار است.

اینترنت هم یکی از این رسانه‌هاست، «صاحب‌نظران و اندیشمندان در خصوص اثرات و تبعات آن به طور عام و تأثیرات هویتی آن به طور خاص به سه دسته تقسیم می‌شوند: دسته اول که اینترنت را ساختاری عینی و بیرونی و متعصب فرض می‌کنند که در چارچوب آن، ذهنیت افراد شکل می‌گیرد و کاربران را در سیطره‌ی خود قرار می‌دهد. دسته دوم که اینترنت را صرفاً به عنوان رشته امکانات محض در جهت تواناسازی فرد برای گردآوری انبوه اطلاعات می‌دانند و بالاخره دسته سوم که رویکردی بینابینی دارند یعنی آنها در عین این که ابعاد هستی‌شناختی فن‌آوری

ایترننت را نادیده نمی‌گیرند، اما معتقدند که این فن‌آوری تعیین‌کننده نهایی نخواهد بود» (عباسی قادی و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۳)

مطبوعات و روزنامه‌ها و مجلات رسانه‌هایی هستند که تنها قشر باسواد به آن توجه نشان می‌دهند. یکی از مشکلات روزنامه‌ها و مجلات این است که بسیاری از آنها شاید فارغ‌التحصیل این رشته نباشند. «به گفته یکی از با سابقه‌ترین روزنامه‌نگاران ایران، تعداد فارغ‌التحصیلان روزنامه‌نگاری که از دانشگاه به مطبوعات راه یافته‌اند، آن قدر کم است که نام و نشان همه آنها را می‌توان از حفظ گفت.» (حیدرزاده، ۱۳۷۲: ۵۱۰)

به هر حال رسانه‌های همگانی هم در نحوه انتقال و هم در نحوه عرضه و بیان، کوتاهی، کمبودها و مشکلاتی دارند که به اختصار اشاره می‌شود.

۳- آسیب‌ها و راهبردهای رسانه‌ها:

۳-۱- آسیب‌ها:

۳-۱-۱- ورود لغات و واژگان بیگانه به زبان فارسی:

بدیهی است اخذ بخشی از واژگان علمی و فنی بیگانه اجتناب‌ناپذیر است و حتی به غنای زبان فارسی کمک می‌کند، اما ورود بدون ملاحظه واژه‌گان بیگانه باعث ضعف و ناتوانی زبان فارسی خواهد شد. اما با اقدام شتابزده نمی‌توان تمام اسامی علمی، تجارتي و شاخه‌های تخصصی را از زبان فارسی زدود. بنابراین رسالت فرهنگستان زبان، ایجاب می‌کند که در این مسیر گام‌های اساسی بردارند. «ساختن الفاظ تازه برای مفاهیم تازه نه تنها بی‌فایده نیست، بلکه بنا به دلایل متعدد زبانی و فرهنگی و قومی در مواردی ضروری نیز هست. اما فرهنگستان‌ها و همه مؤسساتی که به کار وضع لغت پرداخته‌اند همواره گرفتار دو خیال باطل بودند: یکی تصور این که ورود الفاظ بیگانه لزوماً به بنیان زبان لطمه نمی‌زند و دیگری این که برای حفظ زبان فارسی همه همت و نیروی ما فقط باید صرف واژه‌سازی شود.» (نجفی، ۱۳۷۵: ۶)

یکی دیگر از آسیب‌ها ترجمه‌هاست، که معمولاً مترجمان رسانه‌ها به خاطر شتاب‌زدگی و کمبود وقت متون خارجی را تحت‌اللفظی ترجمه می‌کنند، به این نحو واژگان بیگانه بسیاری وارد زبان می‌شوند و آسیب‌های جدی بر ساختار زبان فارسی وارد می‌کنند. بنابراین رسانه‌ها با استفاده از افراد ماهرتر و مسلط می‌توانند این مشکل را حل کنند. «فارسی از نظر امکانات واژه‌سازی، زبانی است پر مایه و ساختمان ترکیبی واژه در آن مایه‌ی بسیار برای گسترش دامنه‌ی واژگان این زبان فراهم می‌کند و امروز که ما به هزاران واژه‌ی تازه در زمینه‌ی علم و فن و فلسفه و هنر نیاز داریم، بهره‌گیری از امکانات درونی زبان می‌تواند بسیار مشکل‌گشا باشد.» (آشوری، ۱۳۷۵: ۱۳۱-۱۳۰)

www.Anjomanfarsi.ir

۳-۱-۲- هم‌سو نبودن رسانه‌ها با تحولات زبان فارسی:

رسانه‌ها در معادل‌سازی و واژه‌سازی باید متناسب با زبان فارسی پیش بروند و ناآشنایی و کم‌اطلاعی عده‌ای می‌تواند به زبان فارسی آسیب برساند. «زبان فرهنگی مشترک و فراگیر در پرتو تلاش نویسندگان و گویندگان و مترجمان دوره‌های متعدد ادبی و علمی پدید آمد و قوام یافت. آن زبان پر توانی که به دست ما رسیده شده به همین کوشش‌ها ساخته و پرداخته شده است.» (سمیعی‌گیلانی، ۱۳۷۵: ۱۸۱)

بنابراین رسانه‌ها باید با بهره‌گیری از امکانات درونی زبان فارسی و در راستای سلامت و نیرومندی آن بکوشند.

۳-۱-۳- فاصله گرفتن از زبان مادری:

درست است که زبان هم مثل یک پدیده زنده با توجه به نیاز جامعه باید پیشرفت کند، اما این تغییر باید در چارچوب و قالب زبان فارسی اتفاق بیفتد، نه این که زبان را بیمار کند و واژگانی که با زبان فارسی سازگار هستند فراموش کنند. بنابراین اشراف و تسلط بر زبان مادری باعث تقویت، پویایی زبان فارسی می‌شود. «هر چه تسلط به زبان مادری بیشتر و در مجموع، کارآیی و تحرک جامعه بیشتر می‌گردد. بدیهی است مهم‌ترین و مؤثرترین راهی که برای افزایش تسلط به زبان مادر وجود دارد، بهبود آموزش آن در مؤسسات آموزشی در سطح‌های مختلف است.» (باطنی، ۱۳۸۰: ۳۴)

۳-۱-۴- استفاده از ویراستاران غیر متخصص:

یکی از آسیب‌هایی که از رسانه‌ها متوجه زبان فارسی است، استفاده از نیروهای غیر متخصص به خصوص ویراستاران، مترجمان و نویسندگانی است که به اهمیت زبان فارسی آگاه نیستند. بسیاری از مترجمان و نویسندگان در این رسانه‌ها به علت خوگرفتن به الفاظ و واژگان بیگانه، آن‌ها را وارد زبان فارسی می‌کنند.

۳-۲- راهبردها:

۳-۲-۱- آشنایی مسئولان و متخصصان رسانه‌ها با ساختار زبان فارسی:

زبان فارسی برای دستیابی به جایگاه مطلوب و مثبت نیازمند نیروهای متخصصی است که سلامت زبان فارسی را در اولویت برنامه‌های خود قرار دهند. این متخصصان می‌توانند زبان فارسی را با گسترش مطلوب به سمت پیشرفت، همگام با نیازهای جامعه راهنمایی کنند.

۳-۲-۲- واژه‌سازی:

رسانه‌ها باید واژگانی که با ساختار زبان فارسی متناسب هستند به کار ببرند، تا مروج سلامت زبان فارسی باشند. زیرا سرعت تحول زبان فارسی در دوران اخیر، نتایجی را به بار آورده است: «یکی مهجور ماندن و فراموش شدن زبان گذشتگان که موجب قطع رابطه با سنت فرهنگی است و دیگری مختل شدن امر ارتباط میان مردم از طریق زبان، یعنی تفهیم و تفهمی که خود پایه‌ی تفاهم اجتماعی و هم‌بانی است.» (نجفی، ۱۳۷۵: ۲۸)

بنابراین رسانه‌ها می‌توانند با یافتن، احیا کردن الفاظ و تعابیر و رواج آن در بین آحاد مردم، به یکی از وظایف خطیر خود جامعه‌ی عمل پیوشانند.

www.Anjomanfarsi.ir

۳-۲-۳- شناخت زبان فارسی و کارکردهای واژگانی آن:

بدیهی است آشنایی هر چه بیشتر اهل رسانه به شاهکارهای نظم و نثر فارسی (کلاسیک و معاصر) باعث افزایش اندوخته‌ی واژگانی و تسلط بر زبان فارسی می‌شود. «زبان فارسی بر اساس امکانات ترکیب‌سازی خود میدان گسترده‌ای برای افزایش واژگان خود دارد. اما این کاری نیست که یکبار و به دست یک یا چند نفر انجام شود، بلکه کاری است گام به گام که در حول نسل‌ها پیش می‌رود و چه بسا تجربه‌های دوباره و چند باره لازم است تا به دقیق‌ترین و رساترین واژه‌ی ممکن برای یک مفهوم برسیم، با یک امکان درونی زبان برای بیان یک معنا و مفهوم کشف کنیم.» (آشوری، ۱۳۷۵: ۱۳۴)

رسانه‌های همگانی می‌توانند محمل مناسبی را برای کارکردهای تازه زبان فارسی فراهم سازند.

۳-۲-۴- برگزاری آزمون‌های دقیق تخصصی برای اصحاب رسانه‌ها:

برگزاری دوره‌های آموزشی و تخصصی برای اهل رسانه در شرایط کنونی ضرورت دارد. زبان فارسی دارای دو گونه معیار است: معیار نوشتاری و معیار گفتاری. «فارسی معیار نوشتاری به آن گونه‌ای از زبان فارسی گفته می‌شود که در عصر حاضر به عنوان وسیله‌ی ارتباط زبانی در کتاب‌های درسی و نوشته‌های علمی و روزنامه‌ها و نامه‌های اداری و رسمی و در بعضی از برنامه‌های رادیو و تلویزیون مانند اخبار و جز آن به کار می‌رود.» (صادقی، ۱۳۷۵: ۳۶) بنابراین آموزش این زبان که سبک‌ها و گونه‌های مختلفی چون علمی، گونه رادیو و تلویزیون و روزنامه و گونه ادبی است، برای اصحاب رسانه، لازم و ضروری است.

۳-۲-۵- جلسه‌های هم‌اندیشی و گردهمایی در خصوص زبان فارسی:

اصحاب رسانه‌ها ضرورت دارد هر چند وقت یک بار جلسه و گردهمایی‌هایی تشکیل دهند و به عملکرد خود در حوزه زبان فارسی نگاه کنند، ببینند چقدر در تقویت و توانمند کردن زبانی سالم به مخاطبان موفق بودند، آسیب‌هایی که متوجه زبان فارسی است را بشناسند و راه‌های جلوگیری از این آسیب‌ها را در اولویت برنامه‌های خود قرار دهند و انتقادهایی که از آنها می‌شود، بپذیرند و به آنها عمل کنند. و بدین ترتیب آموزش زبان فارسی را در سرفلوحه کار خود قرار دهند تا رسالت فرهنگی و اجتماعی خود را پدیدار سازند.

۳-۲-۶- ارائه الگوی بیانی سالم به مخاطب:

بسیاری از رسانه‌های در ترویج کلماتی که از زبان بیگانه وارد زبان فارسی می‌شوند، مؤثرند. به قول احمد سمیعی گیلانی: «الگوهای بیانی بیگانه از راه رسانه‌های گروهی، به ویژه صدا و سیما به زبان مردم نیز راه یافته و آن را از صفا و سادگی و پاکی انداخته است. چیزی نمانده است که نسل‌های تازه از شنیدن سخنان شیرین و جذاب و زنده و با روح و پرمایه و رنگین مادر بزرگ‌ها محروم بمانند و ناگزیر شوند که با زبانی رنگ‌باخته، بی‌نمک و بی‌رمق سر کنند.» (سمیعی گیلانی، ۱۳۷۵: ۲۲۸)

به هر حال کلمات فارسی، نماد فرهنگ و تفکر ماست در واقع، الگوی بیانی و زبانی ما محسوب می‌شوند. «یک ویژگی بارز زبان روزمره آن است که در امر پیام‌رسانی بیش از انواع دیگر زبان به موقعیت‌های بافتاری (cotextual)، اجتماعی، تاریخی و یا محلی تکیه می‌کند.» (حق‌شناس، ۱۳۷۰: ۷)

از رسانه‌های همگانی انتظار می‌رود در حفظ و حراست از میراث ارزشمند و با شکوه زبان فارسی، بکوشند زیرا یکی از مؤلفه‌های مهم هویت ملی، زبان فارسی است.

نتیجه

۱- زبان فارسی یکی از مؤلفه‌های مهم و پایدار هویت ملی به شمار می‌آید و در واقع حلقه‌ی اتصال اقوام، گروه‌ها و طبقات مختلف اجتماعی ایران است. بنابراین تبیین جایگاه آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

۲- رسانه‌های همگانی در ساده‌نویسی و گسترش زبان در بین آحاد جامعه نقش مهمی را ایفا می‌کنند، حتی برخی ملی کردن زبان فارسی را از دستاوردهای بزرگ رسانه‌ها می‌دانند و آنها را در شمار نهادهای غیر رسمی آموزش قرار می‌دهند. بنابراین سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان زبان فارسی که به سلامت و توانا کردن زبان می‌اندیشند در تدوین برنامه‌ها، رسانه‌ها را در اولویت قرار می‌دهند.

۳- رسانه‌ها در نحوه‌ی انتقال، عرضه و بیان، ترجمه برابره‌های بیگانه، کمبودها، نارسایی‌ها و مشکلاتی دارند و به سبب ماهیتشان (سرعت در انتقال پیام) ممکن است لغزش‌ها تکرار و تداوم یابد، بنابراین برگزاری کلاس‌های آموزشی برای اصحاب رسانه اعم از خبرنگاران، روزنامه‌نگاران و مجریان صدا و سیما ضروری به نظر می‌رسد، بدیهی است اگر امر آموزش زبان فارسی به طور جدی در مقاطع مختلف (دبستان و دبیرستان) دنبال شود این آسیب‌ها در سطوح بالاتر به ویژه در رسانه‌ها کاهش خواهد یافت.

۴- زبان معیار را زبانی می‌دانند که در ورای لهجه‌های محلی و اجتماعی رایج در کشور قرار دارد و وسیله ارتباط اجتماعی، علمی و ادبی است و معمولاً با زبان نوشتار یکی است، به نظر می‌رسد گاهی زبان معیار (نوشتار و گفتار) در صدا و سیما، روزنامه‌ها و فضاهای مجازی از اصول و هنجارهایی که رعایت آن برای همگان الزامی است عدول می‌کند، بنابراین نظارت دقیق متولیان امر آموزش زبان فارسی بر عملکرد آنها لازم است.

منابع و مآخذ

- ۱- آشوری، داریوش (۱۳۷۵)، «زبان فارسی و کارکردهای تازه آن»، مقاله‌های نشر دانش درباره زبان فارسی، زیر نظر نصرت الله پورجوادی، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی
- ۲- اسلامی ندوشن، محمد علی (۱۳۷۰)، جام جهان بین، چاپ دوم، تهران: جامی
- ۳- اُبی من، ویلیام (۱۳۸۱)، «زبان، منزلت و قدرت در ایران»، ترجمه رضا مقدم کیا، تهران: نشر نی، ویراست دوم
- ۴- ایرانی، ناصر (۱۳۷۵)، «زبان فارسی را حفظ کنیم (پژوهشی مختصر در زبان تلویزیون)»، برگزیده مقاله‌های نشر دانش درباره زبان فارسی، زیر نظر نصرت الله پورجوادی، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی
- ۵- _____، (۱۳۷۵)، «خطرهایی که زبان فارسی را تهدید می‌کند»، برگزیده مقاله‌های نشر دانش درباره زبان فارسی، زیر نظر نصرت الله پورجوادی، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی
- ۶- باطنی، محمدرضا (۱۳۸۰)، «زبان و تفکر»، تهران: آگاه، چ هفتم
- ۷- بروجردی علوی، مهدخت (۱۳۷۸)، «نگارش رسانه‌ای»، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، چ سوم
- ۸- حق شناس، علی محمد (۱۳۷۰) «در جستجوی زبان»، مجموعه مقالات سمینار زبان فارسی و زبان علم، زیر نظر علی کافی، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی
- ۹- حیدرزاده، توفیق (۱۳۷۲)، «نقش رسانه‌های همگانی در ترویج زبان علم و مشکلات موجود در ترویج زبان علم از رسانه‌ها»، مجموعه مقالات سمینار زبان فارسی و زبان علم، زیر نظر علی کافی، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی
- ۱۰- سمیعی (گیلانی)، احمد (۱۳۷۵)، «زبان محلی، زبان شکسته»، برگزیده مقاله‌های نشر دانش درباره زبان فارسی، زیر نظر نصرت الله پورجوادی، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی
- ۱۱- _____، (۱۳۷۵)، «فارسی بنویسیم»، برگزیده مقاله‌های نشر دانش درباره زبان فارسی، زیر نظر نصرت الله پورجوادی، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی
- ۱۲- _____، (۱۳۸۲)، «زبان رسانه‌ها»، تهران: فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی شورای عالی، نشریه پیک-نور- علوم انسانی، دوره ۱، شماره ۳، ص ۳ تا ۸
- ۱۳- صادقی، علی اشراف (۱۳۷۵)، «زبان معیار»، برگزیده مقاله‌های نشر دانش درباره زبان فارسی، زیر نظر نصرت الله پورجوادی، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی

- ۱۴-عباس قادی، مجتبی و دیگران(۱۳۹۰)، چاپ دوم، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی
- ۱۵- نجفی، ابوالحسن(۱۳۷۵)، «آیا زبان فارسی در خطر است»، برگزیده مقاله‌های نشر دانش درباره زبان فارسی، زیر نظر نصرت الله پورجوادی، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی
- ۱۶- یوسفی، غلامحسین(۱۳۷۵) «افراط، تفریط، اعتدال در نگارش»، برگزیده مقاله‌های نشر دانش درباره زبان فارسی، زیر نظر نصرت‌الله پورجوادی، چاپ اول، تهران: مرکز نشر دانشگاهی

نخستین همایش آموزش زبان فارسی

[www. Anjomanfarsi.ir](http://www.Anjomanfarsi.ir)